

Όνοματεπώνυμο:

Μάθημα:

Υλη:

Επιμέλεια διαγωνίσματος:

Αξιολόγηση :

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ΄ ΕΠΑΛ

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Υπάρχει ιδανικός ομιλητής της γλώσσας;

Δεν υπάρχει στη γλώσσα «ιδανικός ομιλητής». Θα **διατυπώσω** εδώ μερικές σκέψεις για το θέμα αυτό, τις οποίες θέτω στην κρίση των αναγνωστών.

Κατ' αρχάς, τι θα σήμαινε και ποιος θα χαρακτηριζόταν «ιδανικός ομιλητής»; Θα ήταν, νομίζω, αυτονόητα αυτός που κατέχει **πλήρως** τη μητρική του γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και που τη χρησιμοποιεί άψογα στον προφορικό και τον γραπτό του λόγο. Τι σημαίνει όμως αυτό στην πράξη; Ότι γνωρίζει άριστα όλο τον λεξιλογικό θησαυρό μιας γλώσσας, όλο τον γραμματικό μηχανισμό και όλες τις **δυνατές** συντακτικές λειτουργίες της γλώσσας. Ακόμη, ότι γνωρίζει την ιστορική γραφή (ορθογραφία) όλων των λέξεων και τύπων και, το κυριότερο, ότι γνωρίζει όλο το φάσμα εφαρμογής των χρήσεων λέξεων, τύπων και συντακτικών δομών στα διάφορα επίπεδα της πραγματικής επικοινωνίας. Αν, λοιπόν, σκεφθούμε τον όγκο, τις διαστάσεις και την πολυπλοκότητα αυτής της γνώσης, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί είναι ανέφικτο να υπάρξει «ιδανικός ομιλητής», δηλαδή ένα ιδανικό πρότυπο γνώσης και χρήσης μιας συγκεκριμένης γλώσσας.

Αυτό που υπάρχει είναι ο «προσεκτικός ομιλητής», δηλαδή ο ευαίσθητος χρήστης, που πασχίζει **ακατάπαυστα** να αρθρώνει ποιοτικό λόγο. Είναι αυτός που καλλιεργεί και εμπλουτίζει συνεχώς τη γνώση του στη γλώσσα με διαβάσματα και ακούσματα, με συνεχή άσκηση στην παραγωγή και κατανόηση κειμένων (προφορικών και γραπτών), με εντατική προσπάθεια για κατάλληλες επιλογές σε όλα τα επίπεδα, με ανεπτυγμένο γλωσσικό

αίσθημα και διά βίου μαθητεία στη γλώσσα. Είναι αυτός που πιστεύει στη γλώσσα του ως αξία, δηλαδή ως φυσικό συμπλήρωμα της σκέψης του, ως πολιτιστική κληρονομιά του και, τελικά, ως ταυτότητα. Είναι ο ομιλητής που έχει συναίσθηση ότι στην αναμέτρησή του με τη γλώσσα είναι εκ των προτέρων «**ηττημένος**», επιμένει όμως να αγωνίζεται για μια «αξιοπρεπή ήττα», στην οποία ο λόγος του δε θα έχει, κατά το δυνατόν, προδώσει τη σκέψη του, αξιοποιώντας τις δυνατότητες που του παρέχει η γλώσσα του. Χρειάζεται ταπεινοσύνη και αίσθηση ορίων για να έχει ο ομιλητής επίγνωση των **πεπερασμένων** δυνάμεών του σε σχέση με τον κολοσσό κάθε φυσικής γλώσσας, ιδίως μιας πολιτιστικά καλλιεργημένης γλώσσας που συμβαίνει να είναι η Ελληνική.

Ωστόσο, αυτή η αδυναμία είναι συγχρόνως και μια διανοητική πρόκληση για κάθε ομιλητή να κατακτήσει τη γλώσσα του σε τέτοια έκταση και τόσο βάθος, ώστε να εξασφαλίσει τη μεγαλύτερη δυνατή ποιότητα στον λόγο του. Ο Βιτγκενστάιν δε μας έχει διδάξει μόνο ότι τα όρια του κόσμου μας είναι τα όρια της γλώσσας μας, αλλά μας έχει εμπυχωώσει ότι μπορούμε να εκφράσουμε καθαρά με τη γλώσσα μας ό,τι συλλαμβάνουμε καθαρά με τον νου μας. Η καθαρότητα της σκέψης μας, δηλαδή, εξασφαλίζει και την ποιότητα του λόγου μας. Άλλη πρόκληση αυτή, άλλος παράλληλος αγώνας. Αυτός όμως ο διπλός αγώνας δικαιώνει την ύπαρξή μας και, στην πράξη, χαράσσει τα όρια της ελευθερίας μας που είναι συνυφασμένα με τη σκέψη και τη γλώσσα μας. Αυτός ο αγώνας και αυτή η αγωνία εκφράζονται με αφοπλιστική απλότητα και ευθυβολία στα λόγια του μεγάλου στοχαστή – ποιητή, του Διονυσίου Σολωμού, «μήγαρις (= μήπως τάχα) πως έχω άλλο τι στον νου μου πάρεξ (= εκτός από) ελευθερία και γλώσσα».

Γεώργιος Μπαμπινιώτης, εφ. Το Βήμα, 01-03-2014 (διασκευή)

Παρατηρήσεις:

1. Να γράψετε μία **περίληψη 100-120 λέξεων**, όπου θα παρουσιάζετε με συντομία το περιεχόμενο του κειμένου.

(Μονάδες 15)

2. α) Να καταγράψετε τα **δομικά μέρη της β' παραγράφου** του κειμένου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με την αναφορά σε συγκεκριμένα χωρία της παραγράφου.

(Μονάδες 5)

β) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου: διατυπώσω, πλήρως, δυνατές, ακατάπαυστα, ηττημένος

(Μονάδες 5)

3. Να εντοπίσετε στο κείμενο 5 διαρθρωτικές λέξεις και να πείτε τι δηλώνουν.

(Μονάδες 5)

4. Σε ένα **άρθρο** (περίπου **200 -250 λέξεις**) που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο θα μπορούσε να βελτιώσει την παρεχόμενη στους μαθητές του γλωσσική εκπαίδευση.

(Μονάδες 20)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Τίτος Πατρίκιος, «Ξανά οι λέξεις»

Οι λέξεις μέσα απ' τα λεξικά χιλιάδες

ξεχύνονται μόλις τ' ανοίξεις

όπως μυρμήγκια μαύρα, κόκκινα, άσπρα

άμα πατήσεις μυρμηγκοφωλιά.

Πώς να βρεις, πώς να διαλέξεις

μέσα στο συμφυρμό των λέξεων

τη μοναδική που πρέπει,

πώς να γλιτώσεις απ' τις άλλες

που κολλάνε πλήθος πάνω σου

γυρεύοντας να επιβιώσουν.

Όμως οι ανείπωτες λέξεις κάτω από τη γλώσσα

οι μοναχικές που δε βγαίνουν απ' το στόμα

κι εκείνες σιγοτρώνε από μέσα

αφήνοντας κουφάρια φυραμένα

ανθρώπων που προσπάθησαν να μιλήσουν

όταν πια ήταν αργά.

Όσο μπορώ

έστω δυο λέξεις να συνδυάζω

υπάρχω.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Ποιο είναι το βασικό θέμα που θίγει το ποίημα;

(Μονάδες 10)

2. Να εντοπίσετε 3 στοιχεία που κατατάσσουν το ποίημα στη μοντέρνα ποίηση.

(Μονάδες 6)

3. Να εντοπίσετε μια παρομοίωση μέσα στο ποίημα και να πείτε τι δηλώνει με βάση το νόημα του ποιήματος.

(Μονάδες 4)

4. Να εντοπίσετε στο ποίημα 3 σημεία που η γλώσσα χρησιμοποιείται μεταφορικά και δύο που χρησιμοποιείται κυριολεκτικά.

(Μονάδες 10)

5. Σε ένα κείμενο 150 περίπου λέξεων να αναφερθείτε στις επιπτώσεις στο άτομο και στην κοινωνία του φαινομένου που αναφέρεται στο ποίημα.

(Μονάδες 20)